

Тероризм як міжнародне явище: джерела та канали його фінансування

Однією з найбільш глобальних проблем сучасного світу є тероризм, для боротьби з яким важливе значення має формування системи нейтралізації джерел фінансування.

Метою статті є розкриття особливостей тероризму як міжнародного явища, дослідження джерел та каналів фінансування тероризму. В процесі дослідження застосовувалися такі методи, як узагальнення, систематизація, порівняльний аналіз, групування. Теоретичною основою дослідження стали праці вітчизняних та зарубіжних науковців, звіти міжнародних організацій, присвячені вказаній проблематиці.

У статті розкрито проблему трактування поняття «тероризму», описано причини та досліджено динаміку терористичних актів. Встановлено відсутність єдності до визначення та класифікації джерел та каналів фінансування тероризму, а також систематизовано підходи науковців до класифікації. Запропоновано до основних каналів фінансування терористичної діяльності зарахувати такі: із залученням фінансових інститутів (банки, біржі, інвестиційні фонди тощо); за допомогою фінансової допомоги від третіх держав чи терористичних угруповань цих держав; через легалізацію незаконних доходів (продаж зброї, заборонених речовин) або відмивання грошей через легальні установи (благодійні фонди); шляхом контрабанди готівки та інших цінних товарів; шляхом передачі віртуальних активів. Під час аналізу конкретної юрисдикції перелік каналів слід конкретизувати та деталізувати відповідними джерелами фінансування.

Ключові слова: міжнародний тероризм; терористичний акт; джерела фінансування; канали фінансування.

Актуальність теми. Глобалізаційні процеси сприяють переважанню ринкової економіки та інформаційно-технологічному розвитку. Незважаючи на те, що ці наслідки мають переважно позитивний характер, є також і ряд негативних результатів, зокрема пов'язаних з фінансовою нестабільністю, зростанням безробіття. І вже на початку XXI ст. ідеї щодо міжнародного миру та економічного зростання були заперечені «...міжнародним тероризмом, балансом сил між державами, існуванням санкцій економічної війни, зростанням соціальної нерівності та протистояння автократії в особі міжнародного порядку США» [3]. В таких умовах явище тероризму стає загрозою не тільки для окремих країн, але й для всієї світової економіки, проблема тероризму виходить за національні межі та набуває міжнародного характеру.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спирається автор. Проблемні аспекти боротьби з тероризмом як теоретичного, так і прикладного характеру все частіше протягом останніх років стають об'єктом дослідження в працях науковців. Теоретичні засади боротьби з фінансуванням тероризму ґрунтовно досліджувалися в працях українських дослідників С.П. Лисака та В.Ю. Малого, а також зарубіжних науковців Т.Валека, Н.Рапагелі, М.Фрімана та А.Шміда. Не дивлячись на значні напрацювання в цій сфері, між ключовими поняттями залишається неузгодженість, що вимагає проведення подальших досліджень.

Метою статті є розкриття особливостей тероризму як міжнародного явища, дослідження джерел та каналів фінансування тероризму.

Викладення основного матеріалу. Як законодавці, так і науковці вже тривалий час намагаються розробити універсальне визначення тероризму, проте до цього часу єдиного підходу так і немає. Отже, наразі існує безліч альтернативних визначень цього поняття серед вчених, політиків, державних органів.

Проблеми щодо трактування поняття «тероризму» зумовлені істотними змінами терористичних актів. Причому ці зміни протягом останніх років стосувалися як об'єкта їх спрямованості (раніше переважно дії терористів були направлені проти конкретних осіб, а зараз відбуваються з метою збільшення кількості жертв), так і способів та методів, якими вони здійснюються. Проте, як справедливо зазначає А.П. Шмід, незважаючи на виділення вченими старого та нового тероризму, приймаючи 11 вересня 2011 р. за лінію розмежування, подібних рис між ними більше, ніж відмінних. Розвиток інтернету, соціальних мереж, їх активне використання для пропаганди значно більше вплинуло на діяльність терористів, ніж використання нових інструментів насильства [11, с. 23]. Проте слід враховувати, що підходи до трактування тероризму будуть різнитися залежно від сфери та мети застосування, необхідності врахування думок фахівців різних сфер знань, зокрема, юристів, криміналістів, політологів, психологів, медиків тощо.

Причини тероризму також достатньо різноманітні, проте в наукових дослідженнях їх, як правило, поділяють на такі групи:

1) психологічні. Здійснення терористичного акту може бути спричинене особистими мотивами терориста, враховуючи його психологічний стан (ненависть, прагнення до влади тощо);

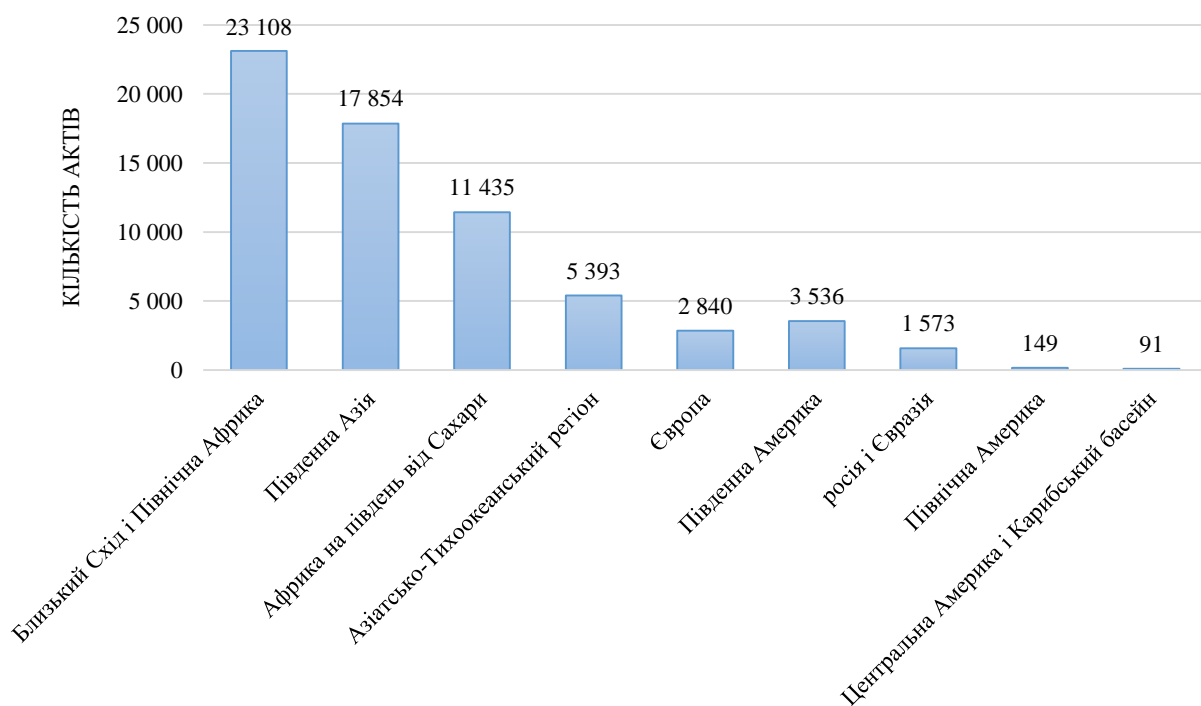
2) ідеологічні. Наразі є багато терористичних угруповань, мотивованих ідеологією, яка охоплює релігійні та політичні погляди;

3) стратегічні. У випадках неможливості людей привернути увагу уряду країни до проблем, свого стану, вони можуть вдаватися до насильства. Тероризм стає більш привабливим засобом протистояння, якщо ефективність інших є дуже низькою. Крім того, для досягнення власних стратегічних інтересів можуть використовувати терористів також держави. Вони можуть спонсорувати терористичні угруповання, особливо коли їх цілі є схожими.

Переважання тих чи інших причин здійснення терористичного акту зумовлено конкретною ситуацією, обставинами, в яких опинилися терористи.

Беззаперечним є той факт, що проведення подальших наукових досліджень з проблематики тероризму як на теоретичному, так і на методичному рівнях (у частині розробки дієвих заходів боротьби з ним) має відбуватися з врахуванням сучасних тенденцій розвитку світового суспільства і результатів аналізу ситуації, яка характеризує рівень розвитку тероризму в певному регіоні та кожній країні.

Відповідно до даних дослідницького відділу Statista [7], найбільша кількість терористичних актів протягом 2007-2022 рр. відбулася в країнах Близького Сходу і Північної Африки. Другим регіоном за кількістю атак у цей період стала Південна Азія (рис. 1).

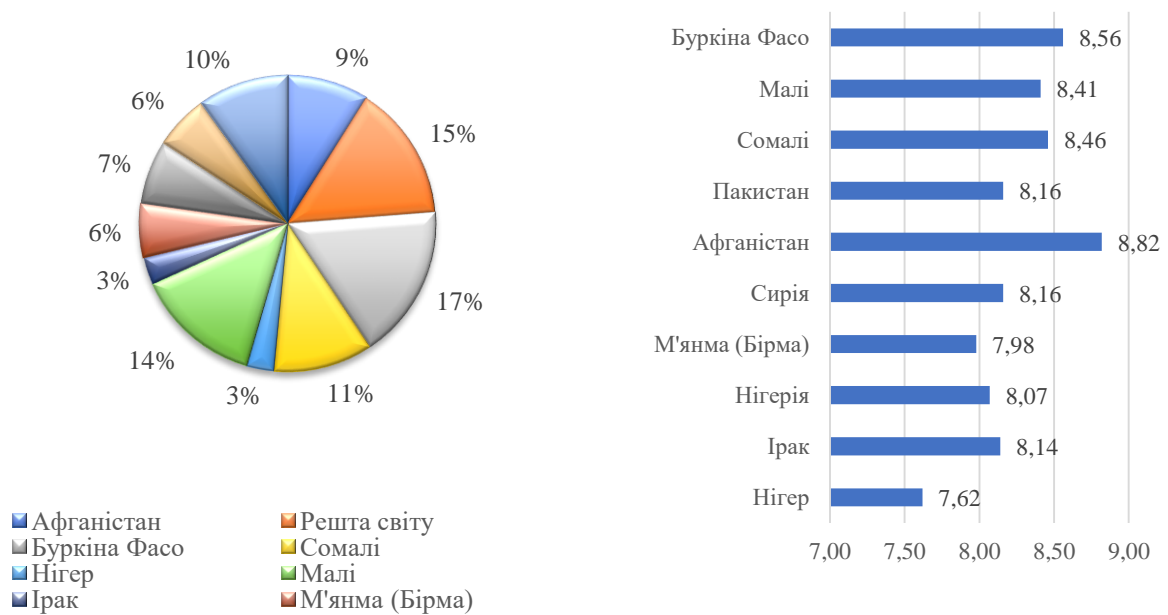

Джерело: [7]

Рис. 1. Кількість терористичних актів у світі за регіонами за 2007–2022 рр.

В цілому можемо стверджувати, що тероризм рідше виникає в країнах, які характеризується низьким рівнем проблем та суперечностей між її громадянами. Частіше тероризм виникає в країнах, в яких суспільство переживає глибоку кризу, зокрема ідеологічну або пов'язану з державно-правовою системою.

З 2019 р. відбуваються глобальні зміни в моделях терористичних атак. Так, зменшується кількість смертей від терористичних атак на Близькому Сході та Північній Африці, Південній Азії, проте їх кількість зростає в Африці (рис. 2). Найвище значення Глобального індексу тероризму (ГІТ) має Афганістан, проте частка смертей у цій країні є нижчою порівняно з Буркіна-Фасо, Малі, Сомалі, Пакистаном. Водночас найнижче значення серед досліджуваних країн має Нігер, в якій частка смертей також є нижчою, ніж в усіх інших країн.

Джерело: сформовано на підставі [7]

Рис. 2. Країни з найбільшою часткою смертей від тероризму та значення їх GTI у 2022 році

Тероризм у XXI ст. виявляється у протиправних діях, а саме: викрадення та захоплення засобів зв'язку разом із пасажиром як заручників, акти економічної диверсії, крадіжки зі зломом, напади, вимоги викупу, вбивства представників влади, осіб, які підлягають міжнародному захисту, викрадення та утримання як заручників осіб, які прибули з інших країн, ніж зона тероризму, використання автоматичної зброї, ракет і вибухових речовин у громадських місцях [6]. Витрати на підготовку терористичних актів суттєво різняться (табл. 1), як і форми їх фінансування.

Таблиця 1

Витрати на організацію та проведення окремих терористичних актів

Рік	Місце терористичного акту	Витрати на організацію, дол. США	Наслідки терористичного акту
2001	Північна та південна вежі комплексу Всесвітнього торгового центру в Нью-Йорку (США)	500000	Загибло 2996 осіб, понад 6000 осіб отримали поранення
2005	Транспортна система (метро, автобус) Лондона (Великобританія)	14000	Загибло 52 особи, 4 терористи-смертники, 700 осіб отримали поранення
2013	Теракт на пекінській площі Тяньаньмень (КНР)	6500	Загибло 2 людини, 3 терористів, постраждало близько 40 перехожих

Джерело: узагальнено на підставі даних [7; 8]

Можливість здійснювати терористичну діяльність безпосередньо залежить від її фінансування, тому є об'єктивна потреба в приділенні особливої уваги перекриттю каналів фінансування тероризму, що можуть враховувати переміщення коштів і активів через банківський сектор, контрабанду готівки, неофіційні грошові перекази тощо. Як наразі немає єдиного підходу до визначення джерел та каналів фінансування тероризму, так само різняться і підходи до їх групування.

Фрімен М., вказуючи на те, що ідеального джерела фінансування з позиції терористичних угруповань не існує, наводить шість критеріїв, на які вони звертають увагу при виборі джерел: кількість, легітимність, безпека, надійність, контроль і простота. Діапазон джерел фінансування тероризму дослідник представляє чотирьома категоріями: державне спонсорство, незаконна діяльність, легальна діяльність і підтримка населення [4].

Рапаелі Н. наводить види джерел та каналів фінансування тероризму: законні та нелегітимні; формальні (наприклад, банківська операція) та неформальні (наприклад, використання кур'єра). В своєму

дослідженні науковець визначає канали фінансування на прикладі міжнародної організації Аль-Каїда, зокрема:

- хавала (передача або переказ грошей від однієї сторони до іншої, без використання офіційної фінансової установи, такої як банк, або обмін грошей);
- фідерні та операційні рахунки (регулярний переказ з рахунків донорів на операційні рахунки через кілька інших рахунків-посередників);
- ісламські банки (згідно з дослідженням, кілька банків допомагали переказувати кошти Аль-Каїді через систему закят шляхом прямих пожертв або шляхом свідомого надання коштів для збору чи переказу коштів терористичній організації);
- використання дипломатичних каналів (призначення стипендій високопосадовцями нібито нужденним громадянам, використання посольства для переказу коштів) [10].

Проведене дослідження було виконано 20 років тому (окремі канали фінансування втратили свою актуальність або значно зменшили свої значення внаслідок запровадження суворих правил щодо відмивання грошей та здійснення грошових переказів закордон), є специфічним (враховує особливості ісламського тероризму), проте може слугувати базою для теоретичного осмислення основних каналів фінансування.

Лисак С.П. наводить деталізований перелік джерел та каналів фінансування тероризму. Так джерела науковець поділяє на дві великі групи, які потім деталізує:

1. Зовнішні джерела фінансування тероризму:

– інституційні джерела фінансування: держава (окремі терористичні організації мають державну підтримку); фінансові установи (банки, небанківські фінансові установи); корпорації; релігійні організації та інші;

– особистісні джерела фінансування тероризму: приватні особи; благодійні внески.

2. Внутрішні джерела фінансування тероризму:

– легальна діяльність: власні доходи від легального бізнесу; доходи від легального видобутку корисних копалин;

– нелегальна діяльність: виробництво, торгівля та контрабанда наркотиків; торгівля зброєю; рекет; вимагання; викрадення людей; торгівля людьми; піратство; підробка валюти; махінації та фінансових ринках; податкові злочини; злочини в кіберпросторі та інші види економічних злочинів [1].

Канали фінансування, на думку С.П. Лисака, враховують: грошові перекази через банківські та небанківські фінансові установи; фізичне переміщення готівкових коштів; небанківські системи грошових переказів; криптовалюта; соціальні мережі [1].

В цілому, погоджуючись з таким підходом, зазначимо, що окремі канали, визначені науковцем, збігаються з наведеними інституційними джерелами фінансування, а деякі з них, зокрема криптовалюту, на нашу думку, доцільно було б характеризувати як джерело фінансування. Проте така неузгодженість зумовлена тим, що серед науковців немає чіткості у визначенні та встановленні взаємозв'язку між джерелами та каналами фінансування будь-якої діяльності чи явища. Саме тому окремі дослідники уникають використання цих понять. Так В.Ю. Малий, описуючи різні джерела доходів і способи переміщення грошових коштів, які використовують терористичні угруповання, вживає поняття «способи одержання / збору коштів терористами» [2, с. 150] та зараховує до їх складу: приватні пожертвування; незаконне використання неприбуткових організацій; доходи, одержані злочинним шляхом; вимагання у місцевого населення, діаспори і підприємців; викрадення з метою отримання викупу; законна підприємницька діяльність; самофінансування.

Навіть у звіті FATF «Керівництво з оцінки ризиків фінансування тероризму» (2019) немає єдиного підходу до джерел та каналів фінансування тероризму. Вказується, що джерела та канали фінансування можуть бути різними для різних терористів. Так вартість і джерела фінансування іноземних бойовиків-терористів можуть відрізнятися від джерел, які використовуються для фінансування великих терористичних угруповань [9].

Саме через таку різноманітність розробити єдину класифікацію є не просто складним, а недоцільним завданням. Крім того, при трактуванні джерел фінансування доволі часто використовують поняття каналів, тим самим стираючи грані між цими поняттями. Проте для визначення конкретних засобів контролю, їх розміщення необхідно враховувати джерела та канали фінансування, які мають вищий ризик фінансування тероризму для цієї юрисдикції.

Основні канали фінансування терористичної діяльності:

- із залученням фінансових інститутів (банки, біржі, інвестиційні фонди тощо);
- за допомогою фінансової допомоги від третіх держав чи терористичних угруповань цих держав;
- через легалізацію незаконних доходів (продаж зброї, заборонених речовин) або відмивання грошей через легальні установи (благодійні фонди);
- шляхом контрабанди готівки та інших цінних товарів;
- шляхом передачі віртуальних активів.

Під час аналізу конкретної юрисдикції перелік каналів слід конкретизувати для встановлення серйозності виявлених вразливостей визначених секторів або продуктів. Варто враховувати, що основне завдання терористичних угруповань в ході фінансування їх діяльності пов'язане із забезпеченням анонімності та приховуванням джерел фінансування. Тому часто може відбуватися поєднання декількох каналів фінансування, що дозволить забезпечити необхідний рівень анонімності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Протягом останніх років тероризм вийшов за межі національних кордонів та перетворився на явище, що значно впливає на політичні та економічні національні, регіональні, світові процеси. Дослідження динаміки терористичних актів засвідчило глобальні зміни в їх моделях, проте боротьба з тероризмом має охоплювати операції з протидії його фінансуванню. Встановлено, що серед науковців немає єдиного підходу до визначення та класифікації джерел і каналів фінансування тероризму. Запропоновано виокремлювати такі основні канали фінансування терористичної діяльності, як: із залученням фінансових інститутів (банки, біржі, інвестиційні фонди тощо); за допомогою фінансової допомоги від третіх держав чи терористичних угруповань цих держав; через легалізацію незаконних доходів (продаж зброї, заборонених речовин) або відмивання грошей через легальні установи (благодійні фонди); шляхом контрабанди готівки та інших цінних товарів; шляхом передачі віртуальних активів. Для визначення конкретних засобів контролю доцільно визначити джерела фінансування для запропонованих каналів.

Список використаної літератури:

1. Лусак С.П. Джерела, форми та канали фінансування тероризму: сучасні завдання державного управління щодо запобігання та протидії / С.П. Лусак // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2019. – № 9 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2008>. DOI: 10.32702/2307-2156-2019.9.75.
2. Малий В.Ю. Роль фінансового моніторингу в запобіганні та протидії фінансуванню тероризму / В.Ю. Малий // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2016. – Вип. 17. – С. 149–153.
3. Fontanel J. The war in Ukraine: an unexpected effect of the Covid-19 pandemic / J.Fontanel [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.visionofhumanity.org/the-war-in-ukraine-an-unexpected-effect-of-the-covid-19-pandemic/>.
4. Freeman M. The sources of terrorist financing: Theory and typology / M.Freeman // Studies in Conflict & Terrorism. – 2011. – № 34 (6). – P. 461–475. DOI: 10.1080/1057610X.2011.571193.
5. Raphaeli N. Financing of terrorism: sources, methods, and channels / N.Raphaeli // Terrorism and Political Violence. – 2003. – № 15:4. – P. 59–82. DOI: 10.1080/09546550390449881.
6. Schmid Alex P. Defining Terrorism : ICCT Report / Alex P. Schmid. – March 2023. DOI: 10.19165/2023.3.01.
7. Statista. Terrorism: Facts and statistics. – 2023 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.statista.com/topics/2267/terrorism/>.
8. Temple-Raston D. How Much Does A Terrorist Attack Cost? A Lot Less Than You'd Think / D.Temple-Raston // Parallels. – 25 June 2014 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.npr.org/sections/parallels/2014/06/25/325240653/how-much-does-a-terrorist-attack-cost-a-lot-less-than-you-think>.
9. Terrorist Financing Risk Assessment Guidance / FATF. – Paris, 2019 [Electronic resource]. – Access mode : www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/Terrorist-Financing-Risk-AssessmentGuidance.html.
10. Tiananmen attack cost 'terrorists' \$6500: China state media. – 02 November 2013. [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.ndtv.com/world-news/tiananmen-attack-cost-terrorists-6500-china-state-media-539714>.
11. Walek T. Concept, Origin and Classification of Terrorist Phenomena / T.Walek // Securitologia. – 2018. – № 2. – P. 107–119. DOI: 10.4467/24497436SCU.18.018.11595.
12. Грицишен Д.О. Попередній аудит як запорука ефективного управління публічними коштами та іншим майном, що перебуває у державній власності / Д.О. Грицишен, С.В. Свірко, І.М. Яремчук // Економіка, управління та адміністрування. – № 2 (92). – 2020. – С. 42–55. doi: 10.26642/ema-2020-2(92)-42-55.
13. Zahurska-Antoniuk V.F. Безпекові виклики у геополітичному стані сучасного світу як наслідок пандемії COVID-19 / V.F. Zahurska-Antoniuk, D.O. Grytsyshen // Економіка, управління та адміністрування. – 2020. – № 3 (93). – С. 63–69. doi: 10.26642/ema-2020-3(93)-63-69.
14. Грицишен Д.О. Механізм взаємодії з міжнародними правоохоронними організаціями у сфері запобігання та протидії економічній злочинності / Д.О. Грицишен // Економіка, управління та адміністрування. – 2020. – № 4 (94), С. 131–141. doi: 10.26642/ema-2020-4(94)-131-141.
15. Грицишен Д.О. Інституалізація державної фінансово-контрольної діяльності як інструмента бюджетної безпеки країни / Д.О. Грицишен, С.В. Свірко, І.В. Супрунова // Економіка, управління та адміністрування. – 2021. – № 2 (96). – С. 77–84. doi: 10.26642/ema-2021-2(96)-77-84.

References:

1. Lysak, S.P. (2019), «Sources, forms and channels of terrorism financing: current tasks of public administration on prevention and counteraction», *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, No. 9, [Online], available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2008>. doi: 10.32702/2307-2156-2019.9.75
2. Malyyi, V.Iu. (2016), «Rol finansovoho monitorynhu v zapobihanni ta protydivi finansuvanniu teroryzmu», *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu, Seriya Ekonomika i menedzhment*, No. 17, pp. 149–153.

3. Fontanel, J., *The war in Ukraine: an unexpected effect of the Covid-19 pandemic*, [Online], available at: <https://www.visionofhumanity.org/the-war-in-ukraine-an-unexpected-effect-of-the-covid-19-pandemic/>
4. Freeman, M. (2011), «The sources of terrorist financing: Theory and typology», *Studies in Conflict & Terrorism*, No. 34 (6), pp. 461–475, doi: 10.1080/15057610X.2011.571193.
5. Raphaeli, N. (2003), «Financing of terrorism: sources, methods, and channels», *Terrorism and Political Violence*, No. 15:4, pp. 59–82, doi: 10.1080/09546550390449881.
6. Schmid, Alex P. (2023), «Defining Terrorism», ICCT Report, doi: 10.19165/2023.3.01.
7. Statista (2023), «Terrorism: Facts and statistics», [Online], available at: <https://www.statista.com/topics/2267/terrorism/>
8. Temple-Raston, D. (2014), «How Much Does A Terrorist Attack Cost? A Lot Less Than You'd Think», *Parallels*, [Online], available at: <https://www.npr.org/sections/parallels/2014/06/25/325240653/how-much-does-a-terrorist-attack-cost-a-lot-less-than-you-think>
9. FATF (2019), «Terrorist Financing Risk Assessment Guidance», Paris, [Online], available at: www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/Terrorist-Financing-Risk-AssessmentGuidance.html
10. «Tiananmen attack cost 'terrorists' \$6500: China state media» (2013), [Online], available at: <https://www.ndtv.com/world-news/tiananmen-attack-cost-terrorists-6500-china-state-media-539714>
11. Walek, T. (2018), «Concept, Origin and Classification of Terrorist Phenomena», *Securitologia*. No. 2, pp. 107–119, doi: 10.4467/24497436SCU.18.018.11595.
12. Hrytsyshen, D.O., Svirko, S.V. & Yaremchuk, I.M. (2020), «Poperednii audyt yak zaporuka efektyvnoho upravlinnia publichnymy koshtamy ta inshym mainom, shcho perebuvaie u derzhavni vlasnosti», *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, № 2 (92), pp. 42–55. doi: 10.26642/ema-2020-2(92)-42-55.
13. Zahurska-Antoniuk, V.F. & Grytsyshen, D.O. (2020), «Bezpekovi vyklyky u heopolitychnomu stani suchasnoho svitu yak naslidok pandemii COVID-19», *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, № 3 (93), pp. 63–69. doi: 10.26642/ema-2020-3(93)-63-69.
14. Hrytsyshen, D.O. (2020), «Mekhanizm vzaiemodii z mizhnarodnymy pravookhoronnyymy orhanizatsiiamy u sferi zapobihannia ta protydii ekonomichnoi zlochynnosti», *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, № 4 (94), pp. 131–141. doi: 10.26642/ema-2020-4(94)-131-141.
15. Hrytsyshen, D.O., Svirko, S.V. & Suprunova, I.V. (2021), «Instyualizatsiia derzhavnoi finansovo-kontrolnoi diialnosti yak instrumenta biudzhetnoi bezpeky krainy», *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, № 2 (96), pp. 77–84. doi: 10.26642/ema-2021-2(96)-77-84.

Грaбчук Ірина Леонiдiвна – кандидат економiчних наук, доцент, доцент кафедри iнформацiйних систем в управлiннi та облiку, докторант Державного унiверситету «Житомирська полiтехнiка».

<https://orcid.org/0000-0003-3664-7765>.

Науковi iнтереси:

– розвиток бухгалтерського облiку в умовах цифровiзацiї економiки;

– протидiя вiдмиванню коштів, одержаних злочинним шляхом, та фiнансуванню тероризму в умовах цифровiзацiї

E-mail: grabchuk0208@gmail.com

Hrabchuk I.L.

Terrorism as an international phenomenon: sources and channels of its financing

One of the most global problems of the modern world is terrorism. In recent years, terrorism has turned into a phenomenon that exerts a significant influence on political and economic national, regional, and world processes. Formation of a system of neutralization of financing sources is of great importance for the fight against terrorism.

The purpose of the article is to reveal the peculiarities of terrorism as an international phenomenon, to study the sources and channels of financing terrorism. In the research process, such methods as generalization, systematization, comparative analysis, and grouping were used. The theoretical basis of the study was the works of domestic and foreign scientists, reports of international organizations devoted to the indicated problems.

The article reveals the problem of interpretation of the concept of terrorism, describes the reasons (psychological, ideological, strategic) and examines the dynamics of terrorist acts.

It was established that there is no unified approach to the definition and classification of sources and channels of terrorist financing. Scientists' approaches to classification are systematized. It is suggested that the main channels of financing terrorist activities include: involving financial institutions (banks, exchanges, investment funds, etc.); involving financial assistance from third countries or terrorist groups of these countries; through legalization of illegal income (sale of weapons, prohibited substances) or money laundering through legal institutions (charity funds); by smuggling cash and other valuable goods; by transferring virtual assets.

During the analysis of a specific jurisdiction, the list of channels should be specified and detailed by the relevant funding sources.

Keywords: international terrorism; terrorist act; sources of financing; channels of financing.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2023.